

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 94(37) «03/04»

В. О. Дудко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

СТАНОВИЩЕ РЕГУЛЯРНИХ З'ЄДНАНЬ AUXILIA ZA ЧАСІВ ПІЗНЬОЇ ІМПЕРІЇ У СКЛАДІ РИМСЬКОЇ АРМІЇ

Досліджено становище та ієрархію регулярних допоміжних військ римської армії за часів Пізньої імперії (IV–V ст. н. е.).

Ключові слова: Римська імперія, римська армія, auxilia, auxilia palatina, ripenses, limitanei, equites, едикт, ієрархія.

Исследованы положение и иерархия регулярных вспомогательных войск римской армии в период Поздней империи (IV–V вв. н. э.).

Ключевые слова: Римская империя, римская армия, auxilia, auxilia palatina, ripenses, limitanei, equites, эдикт иерархия.

The article is devoted to position and hierarchy of regular auxiliary forces of the Roman army, in the epoch of late empire (IV–V A.D.).

Key words: Roman empire, Roman army, auxilia, auxilia palatina, ripenses, limitanei, equites, edict, hierarchy.

Обґрунтування теми. Новим етапом у розвитку Римської держави був період домінанта. Початком нового періоду прийнято вважати Тетрархію¹ (284–324 рр.), яка проіснувала з часів імператора Діоклетіана аж до імператора Костянтина I (312–337 рр.), який отримав перемогу над своїми головними політичними супротивниками і остаточно затвердив сильну владу.

Кінець епохи принципату (межа II–III ст. н. е.) супроводжувався нескінченними громадянськими війнами, що обумовлювалося частою зміною імператорів. В окремих регіонах імперії правили самопроголошені узурпатори. Скаженими темпами зростала інфляція. Були залишені володіння імперії за межами природних кордонів, як це сталося з Дакією за часів правління Авреліана (270–275 рр. н. е.).

Під впливом реформ Діоклетіана та Костянтина імперія набула нового вигляду, що відрізняв державу від традицій імператорського Риму часів принципату. Значні перетворення відбулись в адміністративній системі². Була припинена інфляція, а у Фракії заснована друга столиця – Константинопіль. Влада імператора стала необмеженою, а при дворі все більшого впливу набували східні звичаї [4, с. 95–96]. Збільшився вплив християнства. З іншого боку, це був період не-

¹ Тетрархія – система правління, введена Діоклетіаном (284–305 рр.), уявляла розподіл імперії між чотирма правителями – двома августами та їх помічниками, двома цезарями.

² Територія імперії була розподілена на чотири префектури, 13 діоцезів та 100 провінцій.

скінченних конфліктів з варварами уздовж усього кордону імперії, починаючи від Євфрату до Британського узбережжя на північно-західному рубежі імперії.

Під впливом нових умов якісні зміни сталися й у військовій системі імперії, важливою складовою якої були допоміжні війська.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідити становище та ієрархію регулярних загонів допоміжних військ римської армії за часів Пізньої імперії.

Історіографія. Серед дослідників, що займалися питаннями римської армії часів Пізньої імперії, варто зазначити: Д. Ван Берхем [3], С. Макдауелл [11], А. Банніков [2], В. Холмогоров [9], П. Шувалов [10]. Переважно ці роботи стосуються військового устрою та озброєння римської армії часів Пізньої імперії. Проте майже всі автори зачіпають питання військового статусу допоміжних військ у складі римської армії цієї доби лише опосередковано. Спроби аналізу ієрархічної структури римської армії ми зустрічаємо в працях Ле Боека, А. Махлаюка, Д. Уотсона, що торкаються в своїх працях лише межі I–III ст. н. е. В історіографії ієрархії пізньоімператорської армії приділяється доволі незначна увага, особливо становищу регулярних допоміжних загонів та їх внутрішній ієрархії.

Джерельна база. На жаль, щодо вивчення соціального становища допоміжних військ ми обмежені досить вузьким колом джерел. Більша частина джерельного матеріалу стосується другої половини IV ст. У зв'язку з чим дослідники мають переважно спиратися на непрямі свідчення. У цьому комплексі свідчення серед найбільш важливих джерел слід згадати «Notitia Dignitatum» [12], рескрипти з плити у Брігенціоні [7; 8], юридичному джерелі «Кодекс Феодосія» [6] та «Дигестах Юстиніана» [5]. Важливою є історична праця римського офіцера Амміана Марцеліна «Діяння» [1]. У «Notitia Dignitatum» ми знаходимо перелік всіх загонів Західної та Східної Римської імперії, їх дислокацію та військові посади, що існували на межі IV–V ст. н. е. У «Кодексі Феодосія» та «Дигестах Юстиніана» знаходимо інформацію про юридичне становище загонів римської армії. Приблизно схожими за інформативністю з вищезазначеними юридичними джерелами є рескрипти з плити у Брігенціоні, що віддзеркалюють головне становище окремих загонів римської армії на початок IV ст. У праці римського історика Амміана Марцеліна «Діяння» ми зустрічаємо інформацію стосовно діяльності окремих загонів римської армії у бою, їх вплив під час військових «сходок» та їх роль у житті війська й імперії в цілому.

Викладання змісту дослідження. Перш ніж розпочати аналіз становища допоміжних військ за часів пізньої імперії, слід надати невеличкий опис римської військової системи тих часів.

У «Notitia Dignitatum», статистичному джерелі кінця IV – початку V ст., де перелічуються головні державні посади та військові загоны, серед з'єднань, позначених як *auxilia*, перелічуються: *auxilia palatina*³, *auxiliary cohorts*, *auxilia milites*, *auxilia pсевdocomitantes* та просто *auxilia* [12]. Слід, проте, розширити коло цих військових з'єднань за рахунок загонів, що не мали офіційної назви «допоміжні», але вели своє походження від старих допоміжних загонів часів принципату. Збройні сили Пізньої Римської імперії склалися з трьох головних типів військ: *comitatenses* (польові мобільні війська, що застосовувалися для ліквідації супротивника, що проникав у глиб території імперії, а також для закордонних походів), *ripenses* (берегові війська) та прикордонні війська. Їх місце як у військовому, так і в соціальному середовищі не було рівним.

Як вважає більшість дослідників, за часів Пізньої імперії армія *comitatenses* виконувала роль мобільного резерву. До її завдань входили як ліквідація великих сил супротивника, що проникали в межі імперії, так і закордонні походи [3, с. 157; 10, с. 27; 11, с. 15].

³ Детальне висвітлення цих типів військових формувань піде нижче.

До особливого типу *comitatenses* входили *auxilia palatina*. На даний момент не існує єдиної думки про точний час їх формування. Дослідники С. Макдауел та В. Холмогоров відносять формування цих з'єднань до періоду правління Костянтина [9, с. 82; 11, с. 6]. Більшість істориків вважають, що виникнення *auxilia palatina* варто датувати другою половиною IV століття [3, с. 146; 10, с. 27]. Термін *palatinii* походить від Палатинського пагорба в Римі, на якому був розташований палац імператора. Слово натякає на близькість та привілейоване до імператорської особи становище. За своєю структурою *palatinii* включали три типи з'єднань: *vecsilationes eguites palatini* (кіннота), легіони *palatinae*, *auxilia palatina*, що знаходились у складі польових військ. Як в призначальних⁴ відбірних польових арміях, так і в числі звичайних *comitatenses* ці загони були виокремлені в списки в ієрархічному тексті «*Notitia Dignitatum*» та завжди очолювали перелік почесних військових з'єднань [12]. Таким чином, *auxilia palatina*, як частина *palatinii*, відносились до елітних загонів римської армії. Сам термін *auxilia* згадується в тексті «*Notitia Dignitatum*» з метою відрізнити ці загони від палатинських легіонів. У найменуванні своїх загонів палатинські ауксилії мають також етнічні вказівки: *Celtae seniores*, *Heruli seniors*, *Batavi seniors*, *Ascarii seniors*, *Ascarii iuniores*, *Sagittarii Nervii*, *Sagittarii Tungri*, *Batavi iuniores* [12], що свідчить про етнічний склад цих загонів.

Ripenses були стаціонарними з'єднаннями, чиїм завданням була оборона кордонів від набігів супротивника. Приводом для подібного розділення, на думку Д. Ван Берхема, була громадянська війна 311–324 рр. [3, с. 139]. Під час цього конфлікту для боротьби проти своїх опонентів за владу Костянтином були залучені війська зі складу розквартированих у Галії військ. Саме вони, як найбільш віддані та надійні з'єднання, що привели Костянтина до одноосібної влади, стали основою мобільного резерву *comitatenses* та в подальшому отримали привілейований статус.

У формуванні прикордонних з'єднань ключову роль зіграли регулярні загони *auxilia* I–III ст. – допоміжні али та когорти, що були розквартировані уздовж кордону імперії ще з часів принципату. На них було покладене завдання формувати першу лінію захисту з метою протидіяти проникненню незначних банд супротивника, та виконувати сигнальну функцію – подавати сигнал у разі проникнення значних ворожих сил та стримувати їх до прибуття підкріплення.

Ознайомившись із структурою армії Пізньої Римської імперії, перейдемо до соціального становища допоміжних військ. За часів імперії солдати були соціально захищеним прошарком римського суспільства. У середині збройних сил Римської імперії існувала соціальна градація. Найбільш почесною були служба у легіонах, потім – у допоміжних військах, а замикали цей соціальний ланцюжок моряки військового флоту. Під впливом едикту Каракали та внутрішньої трансформації державної системи, що відбувалася на межі III – початку IV ст., окреслена вище ієрархічна система зазнала змін⁵. Саме про ці зміни й піде мова у цій статті. Розглянемо ці перетворення детальніше.

⁴ За «*Notitia Dignitatum*», призначальні війська, це загони, що знаходилися під командуванням другого за військовою ієрархією, після імператора, особою – *magistri militum*, та розташовувалися, вірогідно, поблизу столиці. Саме з призначальних військ розпочинається перелік військових загонів у «*Notitia Dignitatum*». Більша частина всіх легіонів у призначальних арміях має назву *palatinae* (назва *palatinae* натякає на гвардійське становище), у той час як у звичайних польових арміях легіони *palatinae* зустрічаються, скоріше, у разі винятку.

⁵ Принципат – форма правління у Стародавньому Римі впродовж I–III ст. н. е., що була заснована імператором Августом. Саме з часів Августа розпочинається доба імператорського керування Римською державою, де імператор виступав у якості першого громадянина держави.

Одним з найбільш цінних джерел, що дозволяють нам визначити соціальну градацію цих з'єднань, є два рескрипти від 311 та 325 років, виявлених на плиті з Бригенціону. Ці рескрипти розповідають про пільги, надані солдатам [7; 8].

Для зручності спочатку розглянемо загальне становище типів військ, котрі існували у період IV століття. Детальну інформацію, що дозволяє нам робити висновки про градацію між різними типами армії, знаходимо у рескрипті Костянтина від 325 р. [7, с. 133–135]. З тексту рескрипту бачимо, що найбільш привілейованим типом військ вважались польові війська *comitatenses*. Солдати цієї категорії військ під час служби повністю звільняли себе та 4-х осіб своєї родини від подушного податку. У випадку інвалідності солдати отримували звільнення від подушного податку на себе та дружину. Після виходу у відставку до 20 років служби солдат мав право звільнення від податку лише на одного себе, а після 25-річного терміну служби отримував такі самі пільги, як у зв'язку з інвалідністю [7, с. 133–135].

Аналіз пільг, наданих для військ берегової армії, дозволяє помітити їх градацію. Для солдатів з'єднань *ripenses* пільги під час служби та у разі відставки після 20 років були ідентичні пільгам, наданим солдатам польової армії. Але у разі інвалідності та виходу у відставку за вислугою солдати берегової армії значно програвали воїнам польової армії. Виходячи у відставку після 25 років служби, вони отримували звільнення від подушного податку лише на одну людину, на противагу двом, як отримували солдати військ *comitatenses*. У випадку інвалідності отримання звільнення від подушного податку на двох осіб дозволялося лише після служби терміном 25 років [7, с. 133–135].

Таким чином, інформація про пільги дає можливість зробити досить змістовні висновки стосовно соціального становища та рівня престижності окремих військових загонів.

Небагато менше пощастило солдатам допоміжних ал та когорт з числа військ *limitanei*. З усіх перелічених вище пільг на солдат колишніх загонів *auxilia* (али та когорти) поширювалося звільнення від подушного податку лише на одну особу – самого солдата. Цю пільгу він мав лише на час його перебування на військовій службі. Інші пільги у випадку інвалідності або відставки солдата зовсім не поширювалися на цю категорію воїнів [7, с. 133–135].

Отже, ми простежуємо певну градацію, ієрархічний ланцюжок, на вершині якої знаходилися загони *comitatenses* як найбільш привілейовані та соціально захищені. На другій сходинці – *ripenses*, а замикали систему загони *limitanei*. Важливо, що на відміну від з'єднань, що входили до складу призначальних та простих польових армій, загони *ripenses* та *limitanei* не мали емблем, що також пояснюється їх менш привілейованим становищем у порівнянні з загонами *comitatenses* та *palacii* [12].

Склад військ *comitatenses* не був однорідним. До структури польової армії входили як загони легіонів, так і *auxilia palatina*, а також з'єднання кінноти – вихідці зі старих *auxilia*. Чи поширювались ці пільги на всі з'єднання військ *comitatenses*? Наскільки ми можемо міркувати за текстом рескриптів 311 та 325 рр., у ньому йдеться не про конкретні типи з'єднань, а про склад армії в цілому. Докази цьому ми знаходимо в тексті рескрипту 311 року [8, с. 125–127], де йдеться про поширення пільг у рівній мірі як на легіонерів, так і на солдатів *equites*. У рескрипті від 325 р. ми не зустрічаємо розподілення у пільгах між кіннотою та піхотою, а йдеться про весь тип польових військ в цілому. Цей факт дозволяє нам схилитися на користь аргументу, що ці пільги поширювались на всі роди військ, що знаходились у складі цих армій, на рівних умовах.

Розглянувши соціальний статус солдатів цих з'єднань, спробуємо визначити становище загонів *auxilia* у військовій ієрархії римської армії. Для цього слід звернутися до тексту «*Notitia Dignitatum*». Це джерело надає перелік військових

загонів у порядку їх значущості та важливості. У тексті «Notitia Dignitatum» перелік військових загонів завжди розпочинають гвардійські заводи palatini. За цим самим принципом перелічуються і чиновницькі посади, від найвищих до найнижчих [12]. Детальніше розглянемо з'єднання прикордонних військ.

У тексті «Notitia Dignitatum» усі али та когорти прикордонних військ розташовуються останніми в переліках військових з'єднань, що ще раз підтверджує низьке становище цього типу з'єднань у військовій ієрархії римських солдат. Таке становище, вірогідно, обумовлювалося нижчим статусом допоміжних військ за часів принципату, з яких і були створені ці заводи.

Беручи до уваги специфіку цих з'єднань, слід зазначити, що ми не володіємо точними свідченнями стосовно статусу ал та когорт у межах з'єднань прикордонних військ. За текстом «Notitia Dignitatum» ми можемо припустити, що з'єднання кінноти могли зберігати більш почесне місце, ніж заводи піхоти.

Розглянувши становище прикордонних військ, перейдемо до аналізу становища польової армії. Розпочнемо з загонів кінноти. Вище зазначалося, що в рескрипті від 311 р. солдати, що служили у з'єднаннях equites, чиє походження було пов'язано із закладами кінноти, вершники та піхотинці мали однакові привілеї [8, с. 127]. У тексті «Notitia Dignitatum» перелік армій, починаючи від палатинських до берегових та прикордонних, розпочинався з загонів кавалерії. Слід звернути увагу на те, що список призначальних та польових армій спочатку згадує заводи палатинської кінноти, за якою розташовані equites, легіони та палацові ауксилії.

З цього виходить, що вже за часів складання «Notitia Dignitatum» кіннота займала найбільш привілейоване становище. Підтвердження про привілейоване становище кінноти над піхотою знаходимо у правилах військових покарань. «Дигести Юстиніана» повідомляють про певну форму покарання солдатів, що полягає у переведенні з кінноти до піхоти [1, с. 351; 5, с. 115].

Ми не в змозі з повною впевненістю стверджувати, коли саме почалося підвищення кінноти над традиційними легіонними когортами. П. Шувалов вважає, що це розпочалося за часів правління Феодосія I (379–395 рр.) [10, с. 37]. Відомості Амміана, де описується кар'єрне зростання магістра Феодосія в роки правління імператора Валентиніана I (364–375 рр.), повідомляють про нього як про магістра піхоти, а вже потім як про магістра кінноти [1, с. 389]. Малоймовірно, щоб офіцера, який прославив себе блискучими перемогами, було знижено у званні. Залишається лише додати, що, виходячи з рескрипту 325 року, з'єднання equites із складу польових військ знаходилися у більш почесному становищі, ніж аналогічні заводи бойової кінноти зі складу берегових військ.

Одне з найбільш значимих місць у розвитку пізньої імператорської армії відігравали заводи auxilia palatina. Наскільки нам вдалося з'ясувати, ці з'єднання склали гвардійські заводи і раніше розташовувалися у складі comitatenses. Виходячи з цих фактів, ми маємо право стверджувати, що, як мінімум, у період, коли вони входили до складу армії comitatenses, на auxilia palatina поширювалися усі пільги, даровані польовій армії. Про це свідчить сам текст рескрипту, де всі солдати comitatenses розглядаються як рівні за правами. Намагаючись відповісти на запитання про те, яким саме було становище auxilia palatina, слід звернутись до Амміана Марцеліна. У його текстах ми знаходимо цікаві свідчення, де історик іменує auxilia palatina легіонами. Він не знаходить відмінностей між легіонами та закладами auxilia palatina у складі польової армії [1, с. 215, 329, 489]. Наприклад, солдати цих загонів не були позбавлені важливої складової римських військових звичаїв – участі у військовому зібранні [1, с. 278, 496]. Отже, солдати загонів auxilia palatina на рівних з воїнами легіонів брали рішення і висували свої вимоги римським командувачам.

Важливим для нас є опис Амміаном спроби державного перевороту Прокопійем, безпосередню участь в якому брали солдати деяких палатинських ауксилій.

Історик зазначив, що: «...вони під час нарад займали перше місце, оскільки перевершували інших розміром платні та військовими заслугами» [1, с. 367]. Додаткові свідчення, що дозволяють нам визначити становище цих з'єднань до кінця IV ст., ми знаходимо в тексті «Notitia Dignitatum». У VII розділі «Notitia» ці загони розташовані у списку між легіонами *palatina* та легіонами *comitatenses* [12]. Наскільки ми можемо довіряти цьому тексту, то серед піших гвардійських загонів *auxilia palatina* займали друге місце після найбільш привілейованих палатинських легіонів. У той же час у військовій ієрархії вони займали більш високе становище, ніж звичайні легіони польової армії. З тексту Амміана Марцеліна ми чітко бачимо, що окремі загони *auxilia* мали більш високу платню, ніж звичайні солдати польової армії [1, с. 367]. Якщо спиратися на зміст списку гвардійських загонів, то вторинне розташування *auxilia* після легіонів нашттовує нас на думку, що до виділення загонів *auxilia* із складу польової армії в гвардійські з'єднання майбутні *auxilia palatina* займали менш почесне становище у складі *comitatenses*. Завдяки військовим заслугам та подальшому реформуванню римської військової системи вони були виокремлені в окрему категорію *auxilia palatina*, у зв'язку з чим було істотно піднято престиж цих загонів. Таким чином, у другій половині IV ст. загони *auxilia palatina* за своїм соціальним та військовим статусом знаходилися на декілька сходинок вище, ніж славнозвісні легіони польової армії.

До складу польової армії належав ще один вид загонів – *pseudocomitatenses*. Значна частина *pseudocomitatenses* вийшла зі складу допоміжних загонів прикордонних військ. Ієрархічне розташування загонів *pseudocomitatenses* в переліку «Notitia Dignitatum» вказує на низьке становище цих загонів. У «Notitia Dignitatum» *pseudocomitatenses* розташовуються останніми у переліку польових військ [12].

Отже підведемо підсумки. Як вдалося з'ясувати, у IV–V ст. відбулися якісні перетворення у розвитку римських допоміжних військ. Істотним змінам піддалося як військово, так і соціальне значення допоміжних військ у римській армії. Передусім ці зміни відбулись стосовно регулярних з'єднань. Ці перетворення стали можливими завдяки подальшому розвитку старої військової системи часів принципату.

За часів Пізньої імперії традиційні регулярні з'єднання *auxilia* були розділені на три типи військ. Кожен з типів бойових допоміжних з'єднань виконував окремі, покладені на нього обов'язки. За часів Пізньої імперії головним критерієм для визначення соціального становища колишніх регулярних допоміжних загонів римської армії було не стільки попереднє походження, скільки тип військ або армій, до складу яких вони входили. Через трансформацію старої військової системи, що відбулася на межі III–IV ст., окремі з'єднання допоміжних військ та легіонів змінили своє ієрархічне становище. Наприкінці IV ст. на верхівці військової ієрархії опинилися окремі з'єднання допоміжної кінноти. За ними йшли *palatinii*, окремою складовою яких були *auxilia palatina*. За своїм становищем *auxilia palatina* знаходилися між палатинськими легіонами та легіонами польових військ. Таке становище *auxilia palatina* відносно до гвардійських легіонів свідчить, що окремі легіони, все ще зберігали більш почесний статус, ніж *auxilia*. *Auxilia palatina* отримували вищу платню, ніж більшість легіонів польових військ. Вони мали авторитет серед війська. З впевненістю можна стверджувати про більш привілейоване місце *auxilia palatina* та *equites* польових військ над легіонами та кіннотою військ берегових. На найнижчому щаблі військової ієрархії знаходились *limitanii*, що були сформовані з колишніх *auxilia* та *numerii*, що існували ще за часів принципату. Зважаючи на наведені вище факти, слід зробити висновок, що становище солдат колишніх допоміжних військ залежало не стільки від їх походження та первинного становища в армії, скільки від впливу військових та соціальних реформ III–IV ст. н. е., а також бойового призначення в лавах армії.

Бібліографічні посилання

1. **Аммиан Марцелин.** Римская история / Аммиан Марцелин [пер. з лат. Ю. А. Кулаковского, А. И. Сони]. – М., 2005.
2. **Банников А. В.** Позднеримские auxilia [Электронный ресурс] / Андрей Валерьевич Банников // Античный мир и археология : межвуз. сб. – № 12. – Саратов, 2006. – С. 238–251. – Режим доступа: <http://ancientrome.ru/publik/article.htm?a=1288030275>.
3. **Ван Берхем Д.** Римская армия Диоклетиана и Константина / Денни Ван Берхем [пер. з франц. А. В. Банникова]. – СПб., 2005.
4. **Грант М.** Расцвет Римской империи / Майкл Грант [пер. з англ. С. И. Лунина]. – Харьков, 2005.
5. Дигесты Юстиниана [Электронный ресурс] / [пер. з лат. Н. Кашиной]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/digest/index.php.
6. Новеллы императора Валентиниана III и Кодекс Феодосия [Электронный ресурс] / [пер. з лат. О. Коптева]. – Режим доступа: <http://ancientrome.ru/ius/source/theodosius/codex-f.htm>.
7. Рескрипт Константина от 325 г. // Ван Берхем Д. Римская армия Диоклетиана и Константина / Денни Ван Берхем [пер. з франц. А. В. Банникова]. – СПб., 2005. – С. 132–135.
8. Рескрипт Максимиана от 311 г. // Ван Берхем Д. Римская армия Диоклетиана и Константина / Денни Ван Берхем [пер. з франц. А. В. Банникова]. – СПб., 2005. – С. 124–127.
9. **Холмогоров В. И.** Полевая армия (COMITATENSES) Римской империи IV в. н. э. / Холмогоров В. И. // Учёные записки ЛГУ. Серия исторических наук. – № 86. – Вып. 12. – С. 81–100.
10. **Шувалов П. В.** Секрет армии Юстиниана: восточноримская армия в 491–641 гг. / Пётр Валерьевич Шувалов. – СПб., 2006.
11. **MacDowall S.** Late Roman Infantryman A. D. 236–565 / Simon MacDowall. – Oxford, 2002.
12. **Notitia Dignitatum** [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ancientrome.ru/ius/library/notitia/notitia.htm>.

Надійшла до редколегії 11.02.2013

УДК 94(477).04 «15/16»

В. В. Гініч

Донецький національний університет

**ЛІТЕРАТУРНІ МЕТАМОРФОЗИ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ
У МІЩАНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ**

На основі аналізу текстів художніх творів, що належать авторам міщанського походження, а також різноманітних нарративних джерел аналізується культурний код сприйняття алкогольних напоїв у міщанському середовищі України та Речі Посполитої у XVI–XVII століттях.

Ключові слова: міщанство, література, алкогольні напої, Ранній новий час.

На основе анализа текстов художественных произведений, принадлежащих авторам мещанского происхождения, а также различных нарративных источников анализируется культурный код восприятия алкогольных напитков в мещанской среде Украины и Речи Посполитой в XVI–XVII веках.

Ключевые слова: мещанство, литература, алкогольные напитки, Раннее новое время.

This article analyzes literary texts written by representatives of burgher estate. The main focus is on the issue of perception of the alcohol beverages in the cultural framework